

A LAPÁTKEZEK VIRÁGOT ÜLTETNÉNEK

– Csinta Samu beszélgetése

Balló Ferenc birkózó Európa-bajnokkal –

A kollektivizálás veszélye folytán az erdélyi magyarság elveszített egy ígéretes ács mestert, nyert viszont egy világhírű birkózót, akinek pályáját azonban nem mindig kísérte a szerencse. A nyolcvannyolcadik évéhez közelítő, csíksomortáni születésű Balló Ferenc Marosvásárhelynek szerzett sportdicsőséget a bírókkal, sportvezetőkkel és a sorssal vívott idegtépő csatái során.

– Hasonlít még az egykori falura a mai Csíksomortán, vagy csak a dombok hajlata olyan, mint gyermekkorában?

– Nem változott olyan nagyon sokat, leszámítva persze az új épületeket. Mostanában keveset járok arrafelé, legutóbb 2016-ban, amikor díszpolgári címmel tüntetett ki a szülőfalum. Mindig nagyon szerettem ott lenni, és valahányszor otthon jártam, az emlékek mindig felébresztették bennem a ragaszkodást. Olyan helyként él bennem, ahol mindenki barátsággra törekedett a másikkal, az emberek nem rakosgatták egymást egyik vagy másik skatulyába. Gyermekkoromban nem élt arrafelé sok mesterember, egy cipészre emlékszem, Becze Antal bácsira – az ő unokája Zoltán, a csíkszeredai sportújságíró –, ő mindent megtudott javítani. Édesapám diplomás ács mester volt, még Budapesten szerezte az oklevelet, arról valahogy sosem kérdeztem, miként jutott ki a román világból, s aztán vissza. Asztalosműhelye is volt, benne gyalupad, esztergapad, télen bútordarabokat, lakásberendezéseket készített. Mellette nyilván megtanultam kezelni a faesztergát, így nekem is volt munkám, fonógépekhez kisebb alkatrészeket csináltam, az asszonyoknak orsókat. Édesapám mellett apránként az ács munkát is megtanultam, de keveset dolgoztam a mesterségben, mert gazdálkodni is kellett. Édesanyám a ház körüli teendőket végezte, halála máig fájdalmas emlék, ötvenhárom éves korában ment el. Nagyon szeretett politizálni, amikor jöttek hozzánk az asszonyok, felolvasott nekik az újságokból, egymástól tanultak. De a pártokkal nem törődtek. Olyan falu volt Csomortán, ahol két-három szegényebb családot leszámítva a

többség képes volt tisztességes szinten élni, kuláklistára sem nagyon került onnan senki.

- *A sok munka a többségnél erősebb gyermekké gyúrta Önt?*

- Talán egy kevéssel. Az biztos, hogy már egészen kicsi koromban ott tettem-vettem az édesapám mellett, soha nem kellett biztatni, alig vártam, hogy csinálhassak valamit. Szerettem a nehéz munkát is, az állatokat is sokat kúráltam, főleg, hogy édesapám ácsként tavasztól őszig távol volt. De azért jutott idő játéokra is. Vasárnap délutánonként egy nagy kertben gyülekeztünk, güzöztünk - hasonlít a métázáshoz -, futballoztunk. Hogy valamicskével erősebb voltam a többségnél, abban sokat segített a gerendák faragása is, elég hamar meg is nyúltam, tizenhét éves koromra már nyolcvan kiló körüli voltam, mint most. A szomszéd udvar gyepes volt, ott sokszor birkóztunk is. Volt egy nálunknál idősebb legény, kicsi, de nagyon erős, őt akarta legyőzni mindenki. A kultúrházban sokat húzódkodtunk is a rudakon, én negyven-ötvenszer is ki tudtam húzni magamat.

- *Nagyobbacska gyermekként érte meg a kicsi magyar világot. Hogy emlékszik azokra az évekre?*

- Hát azt soha el nem lehet felejteni. A faluban két rádió volt, az egyik a bíróé, a másik a suszteré, ők értesültek először, hogy jönnek a magyar huszárok. Mindenki a kapu előtt volt, virágcsokrokkal, pálinkával, kürtőskaláccsal várták a katonákat. Ma is a fülemben cseng a hatalmas örömrivalgás.

- *Meddig élt odahaza, a szülőfalujában?*

- Míg katonának nem vittek. Az elemi iskola befejezése után nem mentem tovább tanulni - csak jóval később, estiben érettségiztem Marosvásárhelyen -, húszéves koromig otthon dolgoztam. Édesapámat a háborúba is elvitték, Ausztriáig jutott, ott szöktek meg egy falubeli-jével, és jöttek haza gyalog, szekéren, ahogy lehetett. Ezalatt minden férfimunkát nekem kellett végezniem, szerencsém, hogy szerettem is.

- *Hová vitték hazát védeni?*

- A nagybányai határvadászokhoz. Ott is szerencsém volt a mester-ségemmel, jelentkeztem asztalosnak. Valamikor 1953 nyarán a kaszár-

nya futballpályája körüli sáncre kellett hidakat ácsolnom. Derékiig levetközve dolgoztam, és egyszer csak azt vettem észre, hogy egy ideje egy tiszt néz a túloldalról. Aztán át is kiáltott, hogy menjek oda hozzá. Ő csak beszélt hozzám, felét sem értettem, mert amikor berukkoltam, csak számolni tudtam tízig románul. Hat hónap alatt azért szedtem annyit magamra, hogy nagy nehezen felfogjam: mit sportoltam? Én semmit, makogtam ki valahogy. Szerencsémre arra járt egy magyarul jól beszélő altiszt, ő közvetített közöttünk. Akarok-e sportolni, kérdezte a tiszt, s miután megmagyarázták, mit csinál egy dobóatléta, vállaltam. Így kerültem az asztalosműhelyből a sportolói századba. Súlylökő lettem, csináltam, ahogy tudtam, mert nem nagyon volt, aki dobótechnikát tanítson, de olyan erős voltam, hogy még így is tizenöt méter fölé löktem a golyót, dinamoviádát is nyertem (a belügi egységek sportversenye – a szerk.).

Egy margittai versenyen szúrta ki magának egy altiszt, aki a tűzoltóknál volt birkózóedző, beszélgettünk, kérdezősködött, kiderült, hogy a felesége is székel származású. Akarok-e birkózni, kérdezte, de én csak hebegtem, nem tudtam, mit válaszoljak. Ne nagyon gondolkodjam, mondta, mert mindjárt itt az ősz, s vége az atlétikának, de ha birkózni megyek, állandó kimenőt kapok, hogy járhassek a városban lévő edzőterembe. Az első edzésen én is végigcsináltam a bemelegítést, hidaltam, törtem a nyakamat jobbra-balra, utánoztam a többieket. Másnapra olyan izomlázam volt, hogy mozdulni is alig bírtam, na, gondoltam, engem ott többet nem látnak. Visszamentem az asztalosműhelybe, s bár egy idő után üzent értem az edző, nem mentem edzésre. Egy alkalommal azonban keres egy altiszt, vele kell mennem az ezredparancsnokhoz. Az irodában az edző is várt rám, a parancsnok pedig azt mondta, hogy menni kell birkózni. Nem mertem ellentmondani, ez már parancs volt. Azért szőrmentén elmagyaráztam, miért nem akartam menni, mire az edző megígérte, hogy finomabban veszi a dolgot.

– *És két verseny után már a válogatott keretben találta magát. Tudatában volt saját villámkarrierjének?*

– Én csak birkóztam. A testsúlyom 87-88 kiló körül állandósult, a 185 centis magasságomhoz elég jól arányult, különösebb fogyás nélkül tudtam hozni a 87 kilós kategóriát, majd miután a hatvanas évek végén

átalakították a súlykategóriákat, a 90 kilót. A versenyzés négy-öt hónappal edzés után kezdődött, Szatmárnémetiben láttak először egy A osztályos csapatmeccsen. Pillanatok alatt erőből szőnyegre vittem a szatmári ellenfelemet, egy idősebb birkózót, elkaptam a derekát, pörgetni próbáltam, de a mozgást nem tudtam végigvinni, mert akkor még nem tudtam hidalni. Éreztem, ha hídba megyek, az én vállam bánja, annyira merev voltam még. Így aztán félig elbillentettem, és elkezdtem szorítani. Az ellenfelem meg ordítani, de én csak akkor engedtem el, amikor a bíró odajött, és a kezemre csapva jelezte, hogy vége. Az ellenfelem a szőnyegen maradt, kiderült, hogy elrepedt a bordája. Amikor befáslizva visszajött, azt mondta, na, Balló fiam, engem életemben nem szorítottak így meg, de nem is fognak, mert többet nem birkózom. Nem sokkal később a Steaua jött Nagybányára hasonló csapatmérkőzésre, ott egy nagybányai származású fiúval kerültem össze. Bár még elég keveset tudtam a birkózásból, az erőm megvolt, sikerült őt is elkapnom derékből, félszaltószerűséget csináltam, és úgy odavágtam, hogy eltört a vállcsontja. Híre ment a dolognak, felfigyeltek rám, be is hívtak a válogatottba. Ahogy mondja, két verseny után.

- *Egyszer viszont csak leszerelték. Friss civilként mit gondolt, mihez kezd az életével?*

- Próbáltak marasztalni Nagybányán birkózni, de édesanyám úgy várt, hogy megszakadt volna a szíve, ha nem megyek haza. Így aztán három év katonaság után, 1955. november 4-én megérkeztem, s a következő év márciusáig csomortáni katonaviselt legény voltam. Akkor megkeresett Boér Gyuri bácsi, a marosvásárhelyi Akarat és a tartományi birkózószakosztály elnöke, Vásárhelyre hívott birkózni. Édesanyám hallani sem akart róla, édesapám viszont másképp állt a dolgokhoz. Hosszasan magyarázta édesanyámnak: most van valami kicsi birtokunk, de már nem sokáig – javában zajlott a kollektivizálás –, s lehet, hogy Ferinek rövidesen nem lesz miből megélnie itthon. Gyuri bácsinak nálunk kellett hálnia, mert aznap nem tudtak zöld ágra vergődni. Az éjszaka folyamán édesapám csak meggyőzte édesanyámat. Én nyíltan nem mertem mondani, hogy biza, mennék, mert nem akartam megbántani őket. De aztán Gyuri bácsival együtt felültünk a vonatra, s én azóta is Vásárhelyen élek, bár éveken át hívtak Bukarestbe a Dinamó-

hoz. Nekem azonban eszem ágában sem volt odaköltözni, én magyar földön akartam élni. És Vásárhely akkor még az volt.

- *Milyen volt a birkózóélet akkoriban Marosvásárhelyen?*

- Nagyon mozgalmas, nekem meg kimondottan jól kezdődött, mert még abban az évben első lettem szabadfogásban a városban rendezett országos bajnokságon, és kötöttfogásban is esélyem volt az aranyéremre – ha nem lopják el tőlem a meccset. Egy dinamóssal, Popovici-csal birkóztunk, ki akartam emelni, de ő átfogta a lábamat, ami kötöttfogásban szabálytalan, és így nem tudtam megcsinálni az akciót. A bírók azonban nem akarták meglátni, s hogy nem véletlenül, azt az is bizonyítja, hogy a válogatott edzője később úgy próbált lehűteni, hogy „mit akarsz, nem elég neked egy első hely a szabadfogásban?” Így lettem második abban a fogásnemben. Akkoriban kezdtem elgondolkodni azon is, hogy abba kellene hagynom a cigarettázást. Addig nagy dohányos voltam, de már Nagybányán éreztem, hogy fáradékony vagyok. Aztán egyszer, amikor mentem Bukarestbe a válogatotthoz, a vonaton elszívtam egy csomag cigarettát, abban a reményben, hogy azzal végleg leteszem. Meg is próbáltam, és bár az első napokban cigaretta nélkül rettenetesen ideges voltam, azóta is tartom ehhez magam. Volt azért néhány kivétel, főleg amikor a magam hibájából veszítettem meccset nagyobb versenyeken. Olyankor rágyújtottam, de az első cigaretta szinte kivétel nélkül kívánta a következőket. De mindig sikerült megállnom, éreztem, hogy rosszat teszek a szervezetemmel, ha folytatom.

- *Hogyan zajlott akkoriban az edzőmunka?*

- Favágást nem végeztünk, de folyamatosan súlyoztunk, aztán volt bőven guggolás, húzózkodás, kötélmászás. Rengeteget futottunk, lépcsőztünk. A dobások egy részét bábokon gyakoroltuk, én viszont jobban szerettem élő edzőpartnerrel dolgozni. A lábra menés volt a kedvenc akcióm, gyors voltam, és magam jöttem rá, hogyan tudom leggyorsabban földre vinni az ellenfelet. Volt egy saját trükköm: miután elkaptam a lábát, hirtelen meghúztam magam felé, amitől elveszítette az egyensúlyát, s hátraesett. De mivel erős voltam, a karfelszedésekkel is jól dolgoztam. Igazából ezek döntötték el, hogy inkább maradjak szabadfogású, bár a kötöttfogásban is lehettek volna jó eredményeim, mert erős voltam a karmunkában is.

- *A dohányzáson túl a magyarsága nem „ártott” a karrierjének?*

- Adódott bizony problémám abból, hogy magyar vagyok. A magyarországi ötvenhat után négy-öt hónapra ki is zártak a válogatott keretből, arra hivatkozva, hogy az édesapám testvére, a Magyarországon élő nagybátyám részt vett a harcokban. De azt mondták, ha tudom bizonyítani, hogy László bátyám nem volt benne a forradalomban, visszavesznek. Meg kellett kérnem hát őt, hogy szerezzen ilyen igazolást, amit elpostázott nekem, én meg elvittem a szövetségbe. De ezzel nem volt vége, mert valahol elkallódott az igazolás, és újra nekem kellett beszereznem, ha vissza akartam kerülni a válogatottba. Másodikkra aztán valahogy lezárult a történet, '57-től újra behívtak a keretbe.

- *A nemzetközi mezőnynek mikortól kezdett maradandó „traumát” okozni?*

- Az első nemzetközi versenyem egy osztrákok elleni csapatviadal volt. Összesen húsz másodpercet töltöttem a szőnyegen, ennyi idő alatt sikerült kétvállra fektetnem az ellenfelet, tusolnom, ahogy mi mondtuk. Az első világbajnokságomat 1962-ben az Egyesült Államok-beli Tole-dóban birkóztam. Szabadfogásban ötödik lettem. Kötöttfogásban nem volt román nevezett, megkérdezték, volna-e kedvem ott is elindulni. A válogatott edzője, Ion Crîsnic biztatott, elvállaltam. Az első ellenfelem Kozma István „Pici” volt, a későbbi kétszeres olimpiai bajnok. Ő 146 kilós, nekem a mérlegelés előtt sok vizet kellett meginnom, hogy elérjem a nehézsúly alsó határát, a 87 kilót. Picinek volt egy híres dobása, a kétkarú szaltó, amellyel lezárta mindkét karomat, de én valahogy át tudtam fogni a derekát. Hidalnia kellett, de vitt magával. Úgyesen kiléptem mellette, ő hídba esett, én meg lefogtam, teljes testemmel rajta voltam. A feje a birkózófelületet jelző kör vonalának belső szélénél volt, de nem érte a vonalat, tehát érvényes volt a pozíció, a bíró fütyült is, hogy tussal győztem. A zsürielnök – a magyar szövetség elnöke, Matura Mihály – azonban összehívta a szőnyegbírókat, utána közülük kettő is megváltoztatta a döntését. Ma is nagyon tud fájni, mert én pontosan láttam, hogy a feje a körön belül volt. Végül kikaptam pontozással. A következő, szovjet birkózó elleni meccset is elcsalták, hiába tusoltam, két bíró büntetett, miszerint lábbal ütöttem ki az ellenfél lábát, kötöttfogásban pedig nem szabad lábra

menni. A meccs után a nézők hatalmas cirkuszt csináltak, citromokkal, üdítős üvegekkel dobálták a bírókat, egy darabig nem is lehetett folytatni a versenyt. Megloptak rendesen, na.

- *Akkor menjünk sorban: mi történt 1964-ben Tokióban?*

- Az olimpia előtt néhány héttel Bukarestben rendezték az Európa-bajnokságot, ahol a török versenyző elleni mérkőzésen olyan súlyos vállsérülést szenvedtem, hogy vissza kellett lépnem. Szabálytalan volt az akció, a bírói fütty után hajtotta végre a török, én már lazítottam, s akkor rántotta meg valahogyan a könyökömet, hogy ma sem tudom rendesen használni a vállamat. Veszélybe került az olimpiai szereplésem. Az előző játékokra, Rómába nem vittek el, holott a román keret japán edzője csak engem javasolt a nevezésre, mégsem mehettem az olimpiára azzal az üreggyel, hogy nem kaptam vízumot. És akkor ez a sérülés látszott keresztbe tenni az egésznek. Egy ideig nem tudtam edzeni, gyógytornára kellett járnom, erőtlen voltam, aztán fokozatosan eljutottam odáig, hogy letről már tudtam csuklót, alkart fogni, csak épp fel ne kelljen emelni a karomat. Amikor elkezdtem normálisan edzeni, külön meg kellett kérnem a partnereket, hogy ne rángassák a karomat. De akkor is elmegyek Tokióba, szorítottam össze a fogam. Indulás előtt két nappal egy edzőmeccsen összefejelés következtében felhasadt a szemöldököm, az orvos nem tartotta fontosnak összevarrni, az izzadságtól, ettől-attól befertőződött, s Tokióba csúnyán bedagadt, bekéült szemmel érkeztem meg. A sorsolással sem volt szerencsém, az első fordulóban a szovjet világbajnok Medvegyel kerültem össze, aki aztán meg is nyerte az olimpiát. Mintha tudta volna, hová kell nyúlnia, a fejével felfeszítette a sérült oldalamon a könyökömet, életemben olyan fájdalmat nem éreztem. Ennek ellenére kiálltam a következő, amerikai ellenféllel szemben, döntetlenre menttem a meccset, de a hibapontok miatt ott véget is ért az olimpiai szereplésem.

- *Egy évvel később viszont már vb-ezüstéremmel tért haza Manchesterből. Lehetett volna fényesebb is?*

- No, az is furcsa eset volt. Az első körökben jól ment, mindenkit megvertem, a második helyem mindenképpen biztosított volt. Az iráni Manszur Mehdizadehnek egy svédrel kellett birkóznia, s ha pontozással győz, vagy döntetlen lesz a meccs, az iráni a világbajnok, én második,

a svéd pedig harmadik. A svéd azonban nagyon jól harcolt, vezetett, pontozásos győzelme esetén pedig én lettem volna az aranyérmes. Az iráninak azonban meghúzódott a bokája, fel kellett adnia meccset, s mivel így nem kapott büntetőpontot, ő maradt az első helyen. Viszont én lettem a legjobb európai, és mivel abban az évben nem rendeztek külön kontinensbajnokságot, engem hirdettek ki Európa-bajnoknak.

- Az indiai, immár második világbajnoki ezüstérem után újabb hidegzuhany következett. A mexikói olimpián mi nem stimmelt?

- Ott a román szövetségi kapitány, Ion Corneanu lett a végzetem. Magyargyűlölő volt, az apja vasgárdista, enyhén szólva soha nem szimpatizált velem. Az első ellenfelem régi ismerős, az iráni világbajnok, Mehdizadeh volt, előtte többször találkoztunk, ki is kaptam tőle, döntetlen is volt. Ő az a típus volt, aki nem nagyon indított akciót, várta az ellenfelet, és úgy kontrázott, ahogy senki más a világon. Úgy mentem fel a szőnyegre, hogy támadok, de nem kockáztatok. Hajtottam, dolgoztam rajta, és éreztem, hogy puhul. Még rátettem egy lapáttal, a szerencsétlen annyira elfáradt, hogy összecsucolt a szőnyegen, hívni kellett hozzá a mentőt. Fel kellett adnia, győztem. A magyar Hollósi Géza következett, folyamatosan szaladt előlem, képtelen voltam pontot csinálni ellene, mégsem intették meg passzivitásért, hanem kettős intést adtak, majd mindkettőnket leléptettek. A zsűrielnök Ion Corneanu volt.

- Ezért hagyta abba 1969-ben?

- Már Mexikó után vissza akartam vonulni, de mindegyre piszkált, hogy az olimpia nem úgy sikerült, ahogy szerettem volna. Végig is csináltam az edzőtáborozást annak rendje és módja szerint, ám amikor Argentína előtt két héttel a csapatot elvitték Marokkóba akklimatizálódni, engem itthon hagytak azzal az indokkal, hogy kiöregedőben vagyok, a sportvezetés rám már nem számíthat a következő, 1972-es müncheni olimpián. Az edzőmnek, Ion Crîsnicnek viszont minden bizodalma bennem volt, s hogy a háttérben mi történt, soha nem tudtam meg, de négy nappal a világbajnokság előtt felhívtak, hogy minden rendben, mehetek Mar del Platába. Akkor elmagyaráztam a vezetőknek, hogy korábban mindig harmadik-negyedik napon jött ki rajtam az időeltolódás miatti gyengeség, s ha már nem mentem

magaslatra, akkor csak a világbajnokság rajtja előtti napon érkezzem ki, ne hamarabb. De senki sem hallgatott meg, sőt, sarokba szorítottak, hogy döntsem el: akarok menni vagy sem? Kimentünk, az első napokban teljesen jól voltam, a rajt előtti délutánon viszont utolért a gyengeség. A városból jöttünk vissza egy sétáról, amikor egyszer csak megszédültem, egy fácskába belekapaszkodtam, s mondtam a csapattársamnak, hogy na, nekem végem. Belázasodtam, erőtlenné váltam. Pedig korábban soha ilyen jó sorsolásom nem volt. Az első fordulóban megvertem egy argentint, de úgy elfáradtam, hogy azt hittem, sose lesz vége a meccsnek. Következett egy iráni, egy újonc, aki nagyon félt tőlem. Amíg bírtam, hajtottam őt, vezettem is, de fokozatosan gyengültem, s a végére már csak menekültem, egymás után kaptam a figyelmeztetéseket, végül pedig leléptettek.

- *Hogyan értékelte a szakma ezt a nyilvánvaló időzítési hibát?*

- Természetesen senki se vállalta a felelősséget, amúgy sem olyan időket éltünk, hogy egy vezető elismerje, ha hibázott. A hazaérkezés után tartottak egy kiértékelő gyűlést, nekem egy lekicsinylő legyintés jutott, valami olyasmi, hogy „mit akarsz, megvénültél”. Olyan rosszul esett, hogy még a könnyem is kicsordult. Harminchét éves voltam, közben hozzászoktam a vállam merevségéhez is, a technikámat is átalakítottam, lábra menésekkel operáltam, amilyen állapotban, erőben voltam, gond nélkül csinálhattam volna még Münchenig. A gyűlés után azonban hiába marasztaltak az edzőim, végleg elment a kedvem. Elegem lett a vezetőkkel való állandó hadakozásból. Az edzőmunkából, az ellenfelekből nem, nem volt bajom velük. Tizennégy év alatt tizennégy bajnoki címet szereztem, mindössze egyetlen döntetlen mellett valamennyi hazai meccsemet megnyertem. Bár lett volna hazai ellenfelem, mert az az edzőmunkában, technikai képzésben is segíthetett volna, de égen-földön senki sem mutatta magát.

- *Mire gondolt, mi lesz másnap?*

- Akkor ez még nem foglalkoztatott annyira. Volt mesterségem, időközben letettem az első osztályú szakedzői vizsgát, és tudtam, hogy edzőként is számítanak rám a klubban. A pályafutásom befejezése után felmerült, hogy végezzem el a testnevelési főiskolát, de már nem volt kedvem vizsgákra Bukarestbe vonatozni, másfél évtizeden át abból is

elegem lett. Tornatanárként amúgy sem kaptam volna magasabb fizetést, sportvezetőnek meg – amihez kell az egyetemi diploma – biztosan nem lettem volna alkalmas. Végleg hazajöttem Vásárhelyre, szinte már másnap elkezdtem a munkát a Maros klubban, mert György Pista bácsinak, az edzőnek amúgy is túl sok volt mindkét fogásnemet irányítani. Úgyhogy átvettem a szabadfogást, és ez mindenkinek jó volt. Az A divíziós szabadfogású csapat épp kiesésre állt, de sikerült összeszedni a társaságot, s végül biztosan bennmaradtunk az első osztályban. Aztán közel huszonhárom éven át, 1992-ig meg sem mozdultam a sportág mellől.

– *Edzőként mihez volt jobb érzéke: a felnőttekkel való munkához, vagy a inkább a gyerekekhez volt szeme és több türelme?*

– Mindent szerettem. A felnőtteknek és a gyerekeknek egyszerre tartottuk az edzést, húsz-huszonötven végezték a gyakorlatokat, ami néha zsúfoltságnak tűnt, de arra jó volt, hogy hamar szemet szűrjön egy-egy tehetségesebb kölyök. Simon Lacit, Románia eddigi egyetlen szabadfogású birkózó világbajnokát sokszor sorolják az én tanítványaim közé, de az igazsághoz tartozik, hogy őt György Pista bácsi nevelte. Igaz viszont az is, hogy az 1974-es isztambuli világbajnokság felkészülésének hajrájában együtt dolgoztunk, Laci három héten át Vásárhelyen edzett, mivel valami vizsgákat is akkoriban kellett letennie. Akkor még olyan állapotban voltam, hogy birkóztam is vele, sőt, több pontot csináltam rajta, mint fordítva. Igyekeztem mindent átadni neki, elszántságot, tapasztalatot, csibészséget is, így egy kicsit a magaménak is érzem azt a világbajnoki aranyat. Utólag mesélte, hogy amikor Isztambulban épp a hazai versenyző ellen birkózott, és a törököt nemcsak a közönség, de a bírók is segítették, eszébe jutott, mire biztattam én hasonló helyzetekben. Azt mondta, nélkülem nem tudott volna akkor nyerni, nem győzött eléggé hálás lenni érte. Kár, hogy ilyen rövid életet adott neki a Fennvaló.

– *Birkózóként, majd edzőként nem csábították külföldre?*

– Dehogynem, többször is, főleg Nyugat-Németországba. De legelőbb, még 1964-ben, a tokiói olimpián kapacitáltak, hogy menjek egyenesen Ausztráliába, magyar edzőjük volt, aki már azt is elintézte, hogy az ausztrál küldöttség repülőjével utazzam. Engem viszont a pénz soha

nem motivált olyan mértékben, hogy minden egyéb szempontot lesöpörjön az asztalról. A válogatottban sem követeltem pénzt, mindenekelőtt a győzelem érdekelt, s ha pénz is járt vele, nem utasítottam vissza. Aztán meg a szüleimet sem akartam itthagyni, édesanyám egész életében siratott, akármerre jártam, akármi történt velem. No meg aztán már nő is voltam. Mint mondtam, Németországban többször is próbáltak meggyőzni, hogy maradjak ott, sok minden szépet ígértek, igazából azonban soha nem vágytam külföldön élni, ahol se egy rokon, se egy barát. Itthon mindenki üdvözölt, szeretett, azt mondtam, annyi pénzem mindig lesz, hogy megéljek, a többi meg nem érdekel.

- *Később sem bánta meg a hűségét?*

- Soha. Klubot is egyetlenegyszer váltottam anyagi előnyökért, az Electromureşhez hívtak, ahol szerszámlakatosként alkalmaztak, így jóval magasabb fizetést kaptam, mint ha edzőként lettem volna besorolva. Jóval korábban – amikor a magyarországi forradalom ürügyén néhány hónapra kikerültem a válogatott keretből – dolgoztam is szerszámlakatosként, érzésem is volt hozzá, élveztem is, a kollégák meg csodálkoztak, ilyen hatalmas kezekkel hogyan lehet annyira aprólékos, pontos munkát végezni.

- *Stramm kiállású férfiként nem akarták megnyerni a film számára?*

- Egyszer ez is előfordult, Magyarországról hívtak, egy régi jó ismerősöm, aki Vásárhelyen végezte a színit, ajánlott engem egy filmbe. Akkor már edzősködtem, nem lett volna, aki beugorjon helyettem, de valószínűleg nem is vonzott annyira, hogy egyáltalán megpróbáljam.

- *Mivel foglalkozik manapság egy kilencvenhez közelítve is imponáló alkatú „fiatalember”?*

- Töltöm a napjaimat, ha lenne egy kertem, kertészkednék, rengeteg virágot ültetnék. Volt szó róla, hogy veszünk, de aztán a feleségem lebeszélte róla. Sajnos a lábaim egyre csúnyábban viselkednek, a jobbat porcleválással meg is műtötték. Ha emelkedőre megyek, nagyon elfáradnak a lábaim, sokszor szégyellem is magam, amint ide-oda kalimpálva lépegetek. Hiába na, sokat kellett lépegetnem és ugrálnom mindenféle bajok és veszélyek elől. A sportolói pályafutásommal nagyjából elégedett vagyok, de sokkal jobb is lehetett volna, ha a bírók

nem lopnak meg több alkalommal is. Vagy ha a szövetség vezetői meghallgatnak. De nem elégedetlenkedem, Marosvásárhelyen mindig nagy szeretettel, barátsággal vettek körül. Bár míg korábban nem győztem fogadni a köszönéseket, ma kétszer is meg kell kerülnöm a főteret, míg valaki felismer. De ezen már csak mosolygunk a feleséggel.

*

Balló Ferenc Európa-bajnok, kétszeres világbajnoki ezüstérmes szabadfogású birkózó, a tokiói és a mexikóvárosi olimpiai játékok résztvevője, háromszoros Balkán-bajnok. 1932. október 22-én született Csíkcsomortánban. A Marosvásárhelyi Maros Sportklub színeiben tizennégy országos bajnoki címet szerzett. Visszavonulása után edzőként dolgozott Marosvásárhelyen, tanítványa volt többek között Ambrus Lajos és Simon László, a romániai birkózás eddigi egyetlen szabadfogású világbajnoka. Nős, második házassága 1979 óta tart, egy első házasságából származó fiú apja, egy kislány nagypja. 2016-ban Csíkcsomortán díszpolgárává választotta.

The Olypmic Games (rézmetszet, színes linómetszet, 12 x 12,5 cm, 2012)